

УДК 347.78 : 681.854 (497.2)

О. В. Синсокий*Запорізький національний університет***ПОП- І РОК-МУЗИКА В ГРАМЗАПИСУ
СОЦІАЛІСТИЧНОЇ БОЛГАРІЇ:
КОМУНІКАТИВНИЙ АНАЛІЗ**

Аналізується становлення і розвиток рекордингової системи у структурі інститутів соціальної комунікації Болгарії. Пропонується докладна характеристика організації рекорд-лейблу «Балкантон». Особлива увага надається історії грамзапису рок-музики в Болгарії.

Болгарія, Балкантон, грамзапис, лейбл, рок-музика, поп-музика

Вивчення рекордингової діяльності і рок-культури невіддільні від дослідження системи документальних комунікацій взагалі. Грамзапис і фонограма розглядаються як основні елементи звукозаписуючої справи або системи рекордингових комунікацій. За цих умов постає питання про дослідження причин та умов становлення і розвитку рекордингових фірм у системі інститутів соціальної комунікації Східної Європи у другій половині ХХ століття. З огляду на те, що інститут грамзапису рок-музики завжди був і сьогодні залишається особливим комунікативним явищем, яке має суттєвий соціальний вплив на розвиток суспільства, сьогодні в нових інформаційних умовах актуальною є розробка концепції східно-європейського рекордингу, що потребує ґрунтового вивчення минулого довіду в цій сфері кожної країни визначеного регіону.

З небагатьох сучасних авторів, у чиїх публікаціях простежується інтерес до вивчення грамзапису в країнах Східної Європи, існують досить фундаментальні дослідження західних лейблів, виконані рядом зарубіжних авторів. Передусім, це праці таких болгарських дослідників, як І. Борислав, П. Гофман, Г. Гьлов, Й. Рупчев та інші.

Предметом публікації є комунікативні умови особливостей грамзапису рок- і поп-музики в Болгарії в умовах соціалізму.

Вважається, що Болгарія відставала від інших країн соціалістичного табору у своєму рок-розвитку. Однак це не зовсім так. Наприкінці 1960-х рр. тільки в одній Софії існувало безліч відмінних біт-колективів, що підтверджується цікавим збірником Variuos Artists — The Best Of The Beat Groups Of Sofia (1968), що включає пісні відомих груп Sreburnite Grivni і Shtoursite плюс одну пісню гурту під назвою Glassovete (на жаль, історія і склад групи невідомий). Стилістику раннього балканського біта на цій офіційно виданій платівці представлено замісом англomовної психodelії з деяким впливом болгарських народних мелодій. З першого разу здається, що в музичному плані на зазначеному збірнику «Балкантон» підібрані досить дивні речі, але деякі пісні цілком могли бути, за належної «розкрутки», помічені на світовому ринку грамзапису.

Однією з перших рок-груп у Болгарії була Сребърните Гривни («Срібні браслети»), заснована в 1964 р. у Софії. В основі репертуару містилися кавер-версії The Shadows і болгарська народна музика в рок-аранжуванні.

Інша, відома в ранньому періоді розвитку болгарської рок-сцени група називалася Бъндараците (1962–1968) — на честь Лорда Банді [2].

Одним з найпопулярніших ансамблів у Болгарії є ансамбль Щурците («Цвіркуни» або «Crickets»), створений у 1967 році. Ця група значить для Болгарії як Grand Funk Railroad для США або як Deep Purple в Англії. На піснях Щурците виросло не одне покоління болгарської молоді. Розвиток групи пройшов кілька періодів. Початок творчого шляху був пов'язаний із труднощами матеріального характеру. Крім того, комуністична цензура також відігравала роль гальма. Перша пісня Щурците була частково в стилі Бітлз. Однак незабаром, манера перетворилася на цілком оригінальну і колектив дедалі впевненіше заявляв про себе. Утім тільки в 1980-х рр. група стала, нарешті, емблемою болгарського року. У 1980 р. виходить перший із серії «супер-альбомів» групи — XX Век.

У 1982 р. виходить перший подвійний альбом групи — Вкусът На Времето, а в 1985 р. — Конникът. Найбільш плідний період для групи — це 1982–1986 роки. Триває успішний похід Щурците крізь час. Вони жодного разу не змінюють своєї публіки, яка стає все більш численною і виходить вже за кордони Болгарії.

У 1987 р. Щурците випускають альбом Мушкетарски Марш і група влаштовує велике турне «20 років потому». У ньому беруть участь усі колишні учасники групи. Щурците є однією з небагатьох знакових болгарських груп, що існують і донині.

Слід зауважити про особливості розвитку панк-року на болгарській музичній сцені. У соціалістичній Болгарії панк-рок пройшов нелегкий шлях. Офіційні заборони на подібну агресивну лінію в музиці не завадили в 1979 р. утворитися в Кюстенділе — містечку, розташованому недалеко від кордону з Сербією, першій болгарській панк-групі Novi Cvetya (англ. варіант — New Flowers). Хлопці скористалися можливістю слухати панк-рок на югославському радіо. Мабуть тому їх відносно нехитре звучання було більш близьким до саунду таких югославських панк-груп як Paraf і Pankrti, ніж до британської чи американської манери. Саме значно ліберальнішій Югославії і вдалося болгарським панк-рокерам напівофіційно записати на лейблі «Yugoton» демо-касету. Щодо запису повноцінної платівки і мови не було, але у фонографічному обороті все ж виявилось близько 15 копій першого демозапису. Пізніше, в 2004 р. ці пісні вийшли в дуже обмеженій кількості (1000 екземплярів) на CD під назвою Radiacija 1979–1995.

У 1981 р. у Софії під впливом югославського панку було сформовано ще один гурт DDT (не плутати з однойменним проектом Юрія Шевчука). У посткомуністичній Болгарії лейблом «Balkanton» ретроспективно було видано частину матеріалів 1982–1992 рр. цього колективу.

З лютого 1984 р. по всій Болгарії, за ініціативою віце-президента Державної ради Георгія Джагарова, розпочалася масштабна кампанія з ліквідації панк-культури, що позначилося на обмеженні розвитку рок-музики в цілому. Однак, незважаючи на офіційні укази, панк продовжував пускати своє коріння по всій країні. Так, у січні 1986 р., під час новорічних свят панк-рокери шокували багатьох, з'явившись у центрі Софії з шипами з волосся і в порваному одязі. У результаті болгарська преса, нарешті, визнала існування феномена балканського панка на музичній сцені НРБ.

У 1987 р. комуністична влада Болгарії, мабуть злякавшись, що придушення молодіжних субкультур може призвести до формування політичної опозиції, пішли на деякі компроміси у вигляді офіційного прийняття і контрольованої підтримки болгарського панк-року.

У 1987 р. у Софії відбувся перший болгарський рок-фестиваль.

Внаслідок цих змін, керівництво фірми «Balkanton» запропонувало вибрати декілька місцевих панк-груп і випустити їх пластинки. Такими стали група REVIU, талановита Мілена Славова, яку називають «болгарською Ніною Хаген». Однак, по суті, ці музиканти грали не панк-рок, а були скоріше ближче до екстетіке «нової хвилі». Звичайно, це не применшує якості, зокрема, дебютного альбому 1989 р. групи Reviu.

Так, маневр болгарських ідеологів вдався і офіційно санкціонований панк-рок, відповідно до своєї споконвічної природи, майже відразу перестав бути панк-роком.

У лютому 1990., після добровільної відмови комуністичної партії від влади в Болгарії, здавалося б, почалася нова ера. Проте «плавного переходу» не вийшло й довгоочікувана свобода відгукнулася в черговий раз зворотним ефектом: повномасштабний наступ капіталізму, неконтрольований вільний ринок, банкрутство економіки, зростаючий рівень безробіття, рекордно низький рівень заробітної плати, порожні магазини, найвищий рівень злочинності, покинуті діти на вулицях, терористичні витівки наці-скінхедів, що продовжується і донині. Фірма «Balkanton» збанкрутувала, що, фактично, означало смерть болгарської індустрії звукозапису. У такій ситуації болгарські панки змінили свої орієнтири і висловили протест проти нещадного капіталізму. Однак сили були втрачені, оскільки більшість панк-ветеранів дрейфували у наркотичній залежності. У результаті нічого цікавого в 1990-ті рр. на болгарській панк-рок-сцені не відбулося.

XXI ст. стало захоплюючим часом як для панку, так і для року в цілому в Болгарії. Водночас, як музична громадськість частини Європейського континенту після «похмілля» 1990-х рр. як і раніше намагається продовжувати грати панк-гараж, у Болгарії сформувалася нова і вельми самобутня східно-балканська глем-панк-сцена. І є ще одна важлива особливість: це енергія і пристрасть болгарських шанувальників року, про що «змучений» Захід може тільки мріяти [5].

Водночас у Болгарії існувала вказівка, згідно з якою заборонялося видавати рок-хіти з США та інших західних країн мовою оригіналу. Болгарські

музиканти знаходили компроміс у тому, що переписували текст болгарською мовою і записували рок-класику, видаючи її перед комуністичними босами як творіння болгарських співаків (зокрема, наприклад, так була виконана бітлівська «Hey, Jude» та деякі інші пісні). А. Йосифов був одним з перших, хто наважився порушити заборони ЦК і видати музикантам дозвіл на запис платівок мовою оригіналу.

Комунікативне значення має факт, що тільки з настанням 1970-х рр. болгарські виконавці починають співати іноземними мовами. Богдана Карадочева, наприклад, не боїться виконувати пісні Едіт Піаф французькою. Еміль Димитров і Борис Годунов, а також Лілі Іванова — іспанською.

У 1970 р. співак і композитор Еміль Димитров записав на «Балкантон» один зі своїх великих хітів — композицію «Моя країна, моя Болгарія», яка пізніше в Болгарії стала піснею століття. З тиражу 30 записаних за життя Димитровим альбомів, 55 млн копій було продано в Росії, а сам співак отримав міжнародну популярність. Пісня «Моя країна, моя Болгарія» під назвою «Моніка» перезаписуваних провідними європейськими звукозаписними компаніями в 1970-х рр. французькою, німецькою, італійською, іспанською мовами.

Особливе місце в болгарській поп-музиці займають записи Лілі Іванової, Паші Христової, Василя Найдѐнова, Богдани Карадочевої, груп Фамилия Тоника, ФСБ, Щурците тощо. «Balkanton» володіє правом на невидані цікаві фонограми, за якими ведеться пошук колекціонерів у багатьох країнах [3].

Для запису артистів компанія «Балкантон» навіть мала фактично власний склад музикантів — групу ФСБ.

У січні 1976 р. випускники Софійській консерваторії Румен Бояджиев, Костянтин Цеков та Олександр Бахаров вперше приступили до роботи в студії фірми «Балкантон»: вони акомпанували при записі пластинок, замінюючи втрех цілий оркестр. Так народився відмінний студійний колектив під назвою ФСБ («Формация студії Балкантон»). Однак акомпаніатори виявилися ще й цікавими композиторами й аранжувальниками. Їх перша авторська платівка, в якій були використані елементи болгарського музичного фольклору в електронній обробці, відкрила їм дорогу до повноцінної концертної діяльності. Перший, абсолютно розкішний альбом ФСБ, отримав найменування Non-Stop (1977). Якби вони не записали більше нічого, то і так, безумовно, залишилися б в історії прогресиву, як група з фантастичним нереалізованим потенціалом.

Платівка ФСБ The Globe вийшла на «Балкантон» у 1980 р. і стала третім номерним диском групи (по суті це був вініловий міньйон на 45 оборотів). В аранжуваннях з'явилися фанкові інтонації, але в цілому — це світла і гарна музика з витонченою вишуканістю аранжувань та виконання.

У 1981 р. експерименти зі швидкістю відтворення вінілу доведені групою до логічного завершення, що відбилося в назві диску — 78 Оборота, який був дійсно записаний на швидкості 78 г.р.м.

У наступних роботах групи простежується деяка подібність із The Alan Parson's Project 1980-х років. Хоча, загалом пластинки ФСБ з 1984 р.

представляють АОР з легким впливом прогресиву. До того ж, самі ж музиканти ФСБ тривалий час вважали своїм основним завданням роботу на студії «Балкантон», що досі відображено в назві групи.

Слід зауважити, що група близько 20 років не випускала нових студійних робіт, але в 2010 р. світ нарешті побачив новий студійний диск ФСБ, на якому, фактично, підведені музичні творчі підсумки багаторічної роботи музикантів у студії «Балкантон», що додатково підкреслюється пронизливими баладами, що викликають ностальгію за минулим часом.

У 1984 р. у Національній гімназії древніх мов і культур було засновано ще одну знакову для болагрської рок-музики групу — Б.Т.Р. Тексти і пісні раннього репертуару групи були написані поетом Кирилом Мерджанським. Перший раз на великій сцені гурт з'явився в рамках престижного рок-фестивалю в Трояне в 1990 році. На цьому фестивалі Б.Т.Р. набуває перших шанувальників. Склад групи часто змінюється [1].

Кращими представниками болгарського року, більшість з яких були видані на «Балкантоні», можна назвати такі групи, як Щурците, Сигнал, Тангра, FSB, Диана Експрес, Б.Т.Р., Ахат, Подуене Блус Бенд, Атлас, Обратен Дефект, Фактор, Тоника, Епизод, Контрол, Тоника СВ, Karizma, Импульс, Слави Трифонов & Ку-Ку Бенд, LZ, Конкурент, Стари Муцуни, Kлас, Екзитус та деякі інші.

Один з найяскравіших поп-музикантів Болгарії Бісер Кіров, згідно з рейтингом чеської молодіжної газети «Млада фронта», з 1971 р. неухильно входив до десятки суперзірок естради Східної Європи. Його шоу проходили у провідних концертних залах світу, таких як «Росія» в Москві, «Оприленд» в Нешвілі, «Тропікана» в Гавані та інших. Співак дав більше 3 тис. концертів в Європі, Азії, Америці, Африці, з них 1 000 — у колишньому СРСР.

У 1976 р. на фестивалі «Золотий дельфін» у місті Пореч (Югославія) Бісер Кіров визнаний кращим співаком, у 1979 р. названий співаком року в телевізійному конкурсі Болгарії. Він є володарем титулу «Легенда естради» (1997). У 1985 р. Бісер Кірову присвоєно звання Заслуженого артиста Болгарії.

Загальним накладом понад 7 млн екземплярів випущено чотири компакт-диски і 15 грамплатівок із записами співака, п'ять з яких видані «Фирмой Мелодия», решта видані на Кубі, в Болгарії, Польщі, Німеччині, США.

Бісер Кіров протягом майже 20 років був найпопулярнішим болгариним у СРСР. І, мабуть, у зв'язку з цим згідно з Указом Президента РФ «О награждении государственным наградой Российской Федерации граждан Республики Болгария» № 1266 від 10 листопада 2009 р. за вагомий внесок у розвиток російсько-болгарського культурного співробітництва і багаторічну творчу діяльність присвоєно звання «Заслуженный артист Российской Федерации» Кірову Бісеру Христову — радникові Посольства Республіки Болгарія в РФ [4].

Лілі Іванова не була рок-співачкою, але стала популярною з пісню «У суботу ввечері» (1963). У тому ж році вийшов її перший альбом на «Балкантон». У 1965 р. вийшов новий сингл Лілі Іванової. Свій перший приз «Золотий

Ключ» Лілі виграла в 1966 р. у словацькому місті Братислава. Згодом вона здобула десятки міжнародних призів у всьому світі. У 1969 р. Іванова записала черговий диск-гігант під назвою Камино.

Лілі Іванова записала понад 500 пісень у 32 альбомах, два з яких були нагороджені «золотими» грампластинками в Європі. Забігаючи хронологічно наперед, зауважимо, що в 1997 р. Міжнародна асоціація жінок номінувала її як одну з найпопулярніших жінок ХХ ст., а в 1998 р. Лілі Іванова отримала найвищий орден фундації Св. Миколая Чудотворця (Росія). 11 травня 2006 р. вона удостоєна зірки на болгарській Алеї слави в місті Софія.

Наприкінці, слід зазначити, що з 2008 р. з болгарськими групами Б.Т.Р. і Sunrise активно співпрацює один з найбільших рок-вокалістів сучасності — John Lawton (ex-Uriah Heep, Lucifer's Friend та ін.). І останньою новиною з цього приводу є вихід сумісного релізу Джона Лоутона — The Power Of Mind («Сила розуму»), який створювався з листопада 2011 р. разом з культовою болгарською групою Diana Express, яку створив Митко Щерев у Софії ще в 1974 році. Основним композитором і продюсером проекту став доктор Мілен Врабевський (Milen Vrabevski). У записі цього концептуального альбому (до речі, одного з найкращих світових фонографічних продуктів за 2012 р.) брали участь Максим Горанов, Ніколай Карджинов, Валерій Конов та Цветан Банов.

Отже, можна дійти висновку, що наслідки дослідження підтвердили гіпотезу про те, що в другій половині ХХ ст. сформувалося таке самобутнє мультикультурне і цілісне явище, як соціалістична школа рекордингу популярної музики, одним із найважливіших соціально-комунікативних компонентів якої — був рок. Цей феномен має неоднорідну багаторівневу структуру і міжінституційні зв'язки.

Потребують подальшого вивчення питання про узагальнення та створення прогностичної моделі кодексу професійної та корпоративної етики у сфері звукозаписуючої діяльності (рекордингу) та споживачів фонографічної продукції (філофоністів) як універсального документа в цій галузі масової комунікації.

Кінцевим завданням нашого дослідження є побудова цілісної системи розвитку філофонічної взаємодії в умовах нової комунікаційної реальності, у якій тісно переплітаються різні рівні наукового знання. Звідси перспективним є завдання щодо створення Інтернет-проекту мережевого альманаху фонографічного фонду рекорд-лейблів Східної Європи, а також розробки ефективної системи протидії контрафактному рекордингу правовими засобами з одночасним розвитком соціально-комунікаційних засад використання унікального фонографічного фонду рекорд-лейблів Східної Європи.

1. Група «Б.Т.Р.» // BulgarClub: Все о Болгарии / [Электронный ресурс]. — Режим доступу: <http://bulgarclub.ru/audio/btr/>. 2. Гълов Г. Истории за българския рок / Г. Гълов. — София : Импулс, 2008. — 288 с. 3. Информация за МИК Балкантон АД / [Электронный ресурс]. — Режим доступу: www.business.bg/f-788/mik-balkanton-ad.html. 4. Указ Президента РФ от 10.11.2009 г. №1266 «О награждении государственными наградами Российской Федерации граждан

Республики Болгария» / [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://graph.document.kremlin.ru/page.aspx?1033419>. 5. Punk rock in Bulgaria 1979-2008 // Blogroll 30.08.2008 / [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://zuriz.wordpress.com/2008/08/30/punk-rock-in-bulgaria-1979-2008/>.

ПОП- И РОК-МУЗЫКА В ГРАМЗАПИСИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ БОЛГАРИИ: КОММУНИКАТИВНЫЙ АНАЛИЗ

Анализируется становление и развитие рекординговой системы в структуре институтов социальной коммуникации Болгарии. Предлагается подробная характеристика организации рекорд-лейбла «Балкантон». Особое место автор отводит истории грамзаписи рок-музыки в Болгарии.

POP AND ROCK MUSIC IN THE RECORD OF THE SOCIALIST BULGARIA: THE COMMUNICATIVE ANALYSIS

In the first article in the scientific literature, the author analyzes the formation and development of the system in record structure of institutions of social communication in Bulgaria. Offered a detailed description of the organization of the record label «Balkanton». Author is devotes a special place in hystory of rock music records in Bulgaria.

Стаття надійшла 23.11.2012

УДК: 655:001.895

Г. П. Грет, М. Ю. Галенко

Видавничо-поліграфічний інститут НТУУ «КПІ»

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ:
СУТЬ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

Розглядаються основні елементи інноваційної інфраструктури видавничо-поліграфічної галузі та фактори, що на них впливають. Висвітлюються проблеми розвитку інноваційних процесів в Україні. Аналізується законодавча база у сфері інноваційної діяльності. Пропонуються заходи щодо комплексного розвитку видавничо-поліграфічної галузі.

Інноваційна діяльність, інтелектуальний потенціал, інфраструктура, науково-технічний прогрес, технології

Діяльність видавничо-поліграфічних підприємств в умовах інформаційного ринку перетворює здійснення інноваційних процесів на завдання стратегічного характеру, визначається як актуальний напрям дослідження і оновлення їхньої роботи. Перспективи успішного розвитку мають тільки ті підприємства, що обирають інноваційний шлях перетворень. Водночас, — це складний і ризикований спосіб організації діяльності, якому притаманні багато складностей і перешкод, характерних для реорганізаційних процесів. Для повномасштабного і якісного здійснення інноваційної діяльності у видавничій галузі необхідні наукове осмислення умов її реалізації та організаційна підтримка цього процесу. Водночас існують протиріччя між потребами інноваційних змін та повільними і безсистемними впровадженнями інновацій у різних напрямках видавничої діяльності.

Важливими джерелами для вивчення інноваційних процесів стали праці українських вчених і практиків І. Б. Висоцької, О. Лапко, І. Ю. Матюшенка [4], С. Онишко, Б. Є. Патона [3], І. А. Шуміло, Л. Федулової та інших. Інноватика набула висвітлення в наукових розвідках Л. А. Швайки та Н. І. Передерієнко, де інноваційна діяльність розглядається як інструмент розвитку видавничо-поліграфічної галузі.

Проблеми впровадження інновацій у Росії висвітлюються в працях Н. Благонравіної [1], Н. Іванової, В. Ф. Паламарчук, В. А. Сластьоніна, а також західноєвропейських авторів Дж. Грейсона, П. Друкера, Р. Нельсона, М. Портера, К. Фрімена та інших.

Метою публікації є виявлення шляхів активізації інноваційної діяльності видавничо-поліграфічних підприємств та проблем інноваційних інфраструктур, розробка пропозицій щодо їх розв'язання.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання: